

Romeo, Julie a tma

Jan Otčenášek

Analýza uměleckého díla

Zasazení výňatku do kontextu díla

- Student Pavel má část maturity za sebou, za odměnu si koupí lístek do kina (má rád filmy), ale před filmem má ještě čas, tak se jde projít po parku. Usedne na lavičku a později si všimne, že vedle něj sedí dívka a pláče. Ze začátku jí nevěnuje pozornost a myslí si, že je nehezka. Později se s ní dává do řeči, dívka se mu svěřuje se svým osudem. Že je židovka, že její rodiče jsou v Terezíně (a ona věří, že stále naživu) a ona se měla dnes ráno dostavit na vlak do pracovního tábora. Pavel jí nabízí úkryt v jeho místnosti (kterou mu věnoval otec, vedle jeho krejčovské dílny) a dívka se stěhuje do malého útulného pokojíku. Zde však musí dodržovat přísná pravidla (nesvítit v noci, nedělat hluk, neukazovat se u okna atd.) a Pavel ji sem chodí navštěvovat kdykoliv může. Nosí jí sem jídlo, knížky, snaží se, aby byla šťastná. Jídlo musí krást doma potají (nechce se rodičům svěřit, bojí se o ně, dochází k rozporu mezi nimi), anebo kupovat za peníze, které získává prodejem svých věcí, které měl dřív tak rád, ale teď mu přijdou zbytečné a malicherné oproti tajemství které musí střežit. Ester a Pavel se do sebe zamilují, plánují společnou budoucnost, svěřují si své sny, vypráví se o své minulosti (především Ester vzpomíná na kamarádku Jitku, školu, kterou měla tak ráda, tancování s tatínkem v obýváku, a první lásku Jarka). Venku mimo pokojíku houstne atmosféra (atentát na Heydricha) Pavel však nechce Ester znepokojovat, a proto kdykoliv se ho na to zeptá, vyhýbavě odpoví nebo lže (za ukrývání židů hrozí všem přistiženým smrt, dlouhé seznamy popravených, i jednoho hudebníka z domu, ale Ester se to dovídá potají z radia pokojíku). Jednou večer se jde od krejčovské dílny umýt, přistihne jí tam tovaryš Čepek a ten dává zprávu krejčímu (otec Pavla, a je z toho špatný, ale úzkostlivě to musí s Pavlem tajit před nemocnou matkou a domluví se na přestěhování Ester na venkov). Ester už v tom malém pokojíku nemůže déle vydržet (po nocích, a když tam Pavel není, potichu brečí, ze strachu z budoucnosti, o Pavla atd.) proto Pavel slibuje, že jí odveze na venkov, kde bude v bezpečí. V noci před odjezdem se však v domě ozývají výstřely a opilý kolaborant Rejsek buší na dveře od pokoje a křičí na celý dům, že je tam židovka, později jde i dovnitř (pomáhá Čepek) aby ji neobjevil, vše vyjde, dívka se však nemůže smířit s tím, že by se kvůli ní někomu něco stalo. Proto vybíhá ven na ulici, utíká a potom klesne do trávy (byla zastřelena skoro okamžitě německými vojáky).

Téma a motiv

- Téma: Něžný a milostný vztah uprostřed hrůz 2. světové války
- Motivy: Láska s tragickým koncem, období 2. sv. války, oddanost, shakespearovský příběh tragické lásky

Časoprostor

- Praha, období 2. sv. války (květen–červen 1942, heydrichiáda)

Kompoziční výstavba

- Kniha má 13 kapitol (+ úvod a závěr), 13 symbolizuje nešťastné číslo.
- Kompozice je chronologická, paralelní a jednoduchá, retrospekce
- Dílo končí otevřeným koncem

- Rámcová kompozice
- Volné spojení témat

Literární forma, druh a žánr

- Literární druh: Epika
 - Literární směr: Novela (odehrává se ve krátkém časovém úseku a vystupuje v ní omezený počet osob, na konci díla je rozuzlení)
-

Vypravěč / lyrický subjekt

- Psáno v er-formě (=forma vypravování ve 3. osobě, v němž tzv. autorský vypravěč zaujímá postoj nezaujatého pozorovatele průběhu děje, zaznamenává psychické prožívání postavy, stav jejího nitra a může se tak sblížovat s vypravěčem v 1. osobě – zároveň vyprávějícím i prožívajícím)

Postavy

- **Pavel** – velice dobrosrdečný s naivní představou, že všechno dopadne dobře. Věřil ve své sny a nehynoucí lásku k Ester. Pocházel z chudých poměrů, ale nikdy si nemohl stěžovat na nedostatek lásky od své rodiny. Byl ochoten pro Ester i zemřít, kdyby to znamenalo, že ona bude žít. Bohužel neměl příležitost ji ochránit. Chtěli se vzít a mít spolu děti.
- **Ester** – dívka, která doplatila svým životem na nenávist židovské rasy. Přesto ji od útlého dětství vychovávali s hrdostí na jejich původ a ona se za něj nestyděla. Když zjistila, že stejně umře, rozhodla se smrti postavit a byla velmi statečná a odhodlaná, zemřít pro záchranu Pavla, jeho rodiny a přátel.
- **Pavlův tatínek** – byl starý pán, který byl hrdý na svojí práci krejčího.
- **Pavlova maminka** – byla nemocná žena, která se o svého syna velmi bála. O svoji rodinu se velmi dobře starala, i když neměli dostatek financí pro své potřeby.
- **Pan Rejsek** – byl pomstychtivý a falešný. Působil jako zvěd pro říšské vojáky. Zapřičinil se o smrt Ester. Nenáviděl židy a jiné „podřadné rasy“.
- **Vojta** – byl kamarád Pavla, který mu chtěl pomoci, i když nevěděl nic o jeho tajemstvím.

Vyprávěcí způsoby

- Přímé i nepřímé řeči

Typy promluv

- Bohaté dialogy
 - Vnitřní monology
-

Jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku

- Spisovné jazyk v autorově řeči.
- Německé věty
- Studentský slang
- Nespisovná mluva
- Hovorová čeština

- Archaismy
- Citově zabarvená slova – *miláček, Pavlíček, blázínek, hlupáček*
- Elipsa – výpustka
- Personifikace – *rudé světélko zatěkalo nad nimi*
- Epiteton – *marné, zbytečné, skličující úvahy*
- Řečnické otázka – *Proč o tom začíná?*

Tropy a figury a jejich funkce ve výňatku

- Přirovnání – *srdce jako pumpa, staří lidé jsou jako staré*
 - Domy personifikace – *co viděly zdi? co slyšely?, smutné ulice*
 - Kontrasty – *odvaha x strach, povaha hlavních hrdinů, v charakterech lidí*
-

Kontext autorovy tvorby

- Narodil se v Praze
- Prozaik, autor románů z doby okupace, filmový a televizní scénárista, autor rozhlasových her
- Maturoval na obchodní akademii
- Koncem války se zapojil do ilegálního hnutí mládeže ve skupině Předvoj
- Od roku 1960 pracoval jako spisovatel z povolání
- A od roku 1973 začal pracovat jako dramaturg filmového studia Barrandov
- Je autorem řady filmových a televizních scénářů (např. Byl jednou jeden dům)
- Významně zasáhl do rozvoje poválečné prózy románem *Občan Brych*
- Řada jeho děl byla zfilmována
- Dílo:
 - *Plným krokem*
 - *Kluci z Ořeší*
 - *Občan Brych*
 - *Romeo, Julie a tma*
 - *Kulhavý Orfeus*
 - *Mladík z povolání*
 - *Když v ráji pršelo*
 - *Víkend uprostřed týdne*
- *Občan Brych, Romeo, Julie a tma* a *Kulhavý Orfeus* spolu vzájemně souvisí problematikou mládeže na sklonku války a v prvních poválečn

Literární / obecně kulturní kontext

- ČR – vládne Komunistická strana Československa
- Svět – studená válka (Sovětský svaz X Spojené státy)
- Autoři oficiálně vydávané prózy
 - Jan Drda (Němá barikáda)
 - Julius Fučík (Reportáže psané na oprátce)
 - Norbert Frýd (krabice živých)

- Dílo *Romeo Julie a tma* spadá do let 1956-1968 čili do období po Stalinově smrti, kdy se cenzurní situace mírně uvolňuje. Na scénu přicházejí noví spisovatelé např. Jan Škvorecký, L. Aškenazy, Ivan Klíma nebo právě Jan Otčenášek.